

ดอกไม้โบราณชนิดไทย ๑๘

โดย ชักกลอบ ๕๗ ๒๗

๑๕ ศึบรบ

แต่อดเดี่ยอเทียอ ไปบันไดอัฐ ต่างเพลีนพิศพิงพารุกษาเข้า
จิกจันเทนแองแทงทอชกรอชกันเกรา โมกแมงเม่า ไม้งอกรชอกรศีลา

วรรณคดี : นิราศแม่เืองเพชร

ผู้ประพันธ์ : สุรินทร์

จันท์เทศ

มวลมาลี ในวรรณคดี แห่งศรีไทย ฉีดฉโล หทัยสม ภิรมย์ศรี
มีดาษดิน ดาษดา วนาลี สมุนไพรดี มีคุณค่า ทางยากระไร

บูรพาจารย์ ท่านค้นคว้า ละเอียดลออ เพื่อเพียงพอ ต่อลูกหลาน สานต่อได้
เป็นตำรับ ปรับปรุง จรุงใจ ตำรายาไทย เพื่อไทย โรคภัยไม่มี

ฝรั่งมั่งค่า คว่าสมุนไพร ไปสกัด เขาถนัด จัดเจน เทคโนโลยี
จดทะเบียน ลิขสิทธิ์ พิษิตยาดี ตื่นกันที่ วิถีไทย สมุนไพรคู่กัน

ต่อไปนี้ นวกวี ศรีเกษตร ใจร่วมเจตน์ จ้านง ดำรงสถาน
จิตอาสา รวบรวมยา ลีลากลอนกานต์ เพื่อลูกหลาน ว่านเครือ เหลือภูมิปัญญา...

สมุนไพร ในวรรณคดี มีมากมาย ตำรายาไทย ใช้ดี มีคุณค่า
คือจันทน์เทศ หรือดอกจันทน์ ขานนานมา บ้างเรียกว่า ต้นฉาน และจันทน์บ้าน

ชื่อสามัญ Nutmeg หรือชื่อ Mace เยื่อหุ้มเมล็ด สีแดง แห่งเปลี่ยนผัน
กลายเป็นเหลือง หรือสีเนื้อ เยื่อหุ้มกัน กลิ่นหอมครัน รสขมปัด seeds spicy

ชื่อวิทยาศาสตร์ *Myristica fragrans* Hutt. พืชที่จัด พ้องเสียง เยียงไม้นี้

Aruana silvestris ชิดกันดี อีกยังมี *Myristica mashata* Thunb.

พืชในวงศ์ Myristicaceae งอกงามดี ที่America Brasil ถิ่นฐาน
ทั้งIndia Urasia Asia มากครัน ไทยเรานั้น โบราณชื่อ นี้คือสมุนไพร

ดอกจันทน์เทศ มีเยื่อ หุ้มเมล็ด ทรงเบ็ดเสร็จ เช่นร่างแห แผ่รอบไว้
เปราะยามแห้ง เผ็ดร้อน ผ่อนหอมไกล เยื่อหุ้มใช้ สกัดยา คุณค่ามากมี

สรรพคุณ ทางยา บูรพาจารย์ ท่านจัดการ เกสัชศาสตร์ ผุดผาดศรี
หลายพิกัด จัดไว้ ใช้ได้ดี "พิกัดตรีพิษจักร"ชิมซาบไว

จันทน์หอม

"พิกัดตรีคันทวารัต"ขจัดโรคลม

"ยาหอมดมนวโกฐ"ลดไข้ได้

"กลุ่มยาหอมเทพจิต"โลหิตไหลไว

"ยาราตุบรรจบ"รวมไว้ แก้ไข้สบาย

หากท้องขึ้น อืดเฟ้อ เรอจุกเสียด

เอารกจันทน์ บดละเอียด เหยียดยาได้

ยามคลื่นไส้ อาเจียน คลื่นเหียนภายใน

เคี้ยวเมล็ดให้ งวดน้ำ นำดื่มกิน

ฤทธิ์ดอกจันทน์ ต้านทาน การอักเสบ

คนไข้เสพยา เทียบ Indomethacin

ดอกจันทน์นี้ มีสารประกอบ Myristicin

ประสาทหลอน คลายสั้น กินเพียงหนึ่งกรัม

บริโภคนอกเกินขนาด อาจมีภัย

อันตราย ในสาเหตุ Metabolism

หากกินเกิน Myristicin 4-5 กรัม

อาจสิ้นกรรม มรณา ศึกษาให้ตี

สมุนไพร ในวรรณคดี มีคุณค่า

ควรศึกษา ค้นคว้า อย่าหน่ายหนี

ดอกจันทน์เทศ วิเศษศักดิ์ รักษาให้ตี

วิถีไทย อนามัยดี บารมีสมุนไพร

ดอกจันทน์หอม พร้อมพิสุทธิ์ สุดเลิศล้ำ

ไม้ดิงาม นำมงคล กุศลศรี

อยู่ในวงศ์ Sterculiaceae

อุทยานแห่งชาติ กุยบุรี มีมากมาย

คนละชนิด จากอินจัน หรือต้นจัน

คนละพรรณ กับกฤษณา คุณค่าหลาย

อายุเกิน หนึ่งร้อยปี ชีวีวาย

ยืนต้นตาย ให้น้ำมัน อันตรังใจ

พระบรมราชินีนาถ รัชกาลที่9

ทรงพระกรุณา โปรดเกล้า เฝ้ารักษาไว้

พระราชทาน ต้นจันทน์หอม พร้อมทั่วไทย

ทุกจังหวัด จัดปลูกไว้ ให้คุณตี

ชื่อสามัญ Sandal wood, Kalamet   คุณพิเศษ มากล้ำ อร่ามศรี

ไม้ที่ให้ กลิ่นหอม พร้อมบารมี   เป็นไม้ดี ทวิมงคล ผ่านภยัน

Mansonia gagei Drumm.   คือชื่อด้าน วิทยาศาสตร์ ประกาศไว้

จันทน์ชะมด จันทน์พม่า จันทน์ขาวไซร์   คือชื่อไทย ใช้ชาน เช่นจันทน์หอม

สถาบัน วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี   เทคโนโลยี บ่งชี้ ความดีพร้อม
เป็นไม้มงคล คนโบราณ ท่านประนอม   เป็นไม้หอม พร้อมคุณค่า ประดามี

พระราชพิธี มีมา ครากาลนาน   ใช้ไม้จันทน์ สรรค์พระโกศ จรดศรี

พิธีสำคัญ ด้านศาสนไทย ใช้ไม้นี้   เนื้อไม้สี ขาวพิสุทธิ์ สูดหอมไกล

ถวายพระเพลิง พระภูมิพล มหาราช   ทั้งสมเด็จพระสังฆราช รัฐถวาย
สมเด็จพระย่า พระพี่นาง ต่างทรงใช้   "ดอกไม้จันทน์"ราชฎ์ทั่วไป ใช้ทั่วพารา

คติโบราณ ท่านว่า เทพาอาร์ักษ์   ควรตระหนัก อย่าหักหาญ เทวัญป่า
ทำพิธี บวงสรวงไท้ ใจศรัทธา   นำไม้มา ใช้ได้ ไร้ราศี

ประโยชน์ไม้ ให้น้ำมัน กลิ่นน้ำหอม   ทำเครื่องหอม เครื่องสำอาง บ้างทำหวี
หีบเสื้อผ้า เครื่องกลึง ตรึงใจดี   ทั้งยังมี คุณค่า เข้ายาไทย

บำรุงโลหิต แก้กะหาย คลายอ่อนเพลีย   หายละเหี่ย เพลียกาย ลดไข้ได้
สมุนไพรร ชั้นสูง บำรุงหัวใจ   ควรมีไว้ ทุกบ้าน ผสานบุญญา

ทั้งจันทน์หอม จันทน์เทศ เขตแคว้นไทย   นับเป็นไม้ มงคล ชนใฝ่หา
ของงอยู่ คู่ฟ้าไทย ในพนา   เสริมคุณค่า วนาลี แห่งศรีไทย

สถิตยพันธ์ ธรรมสถิตย

จันท์เจ้าเอย เพยตน ไต้ยลขึ้น ยามคำคีน เดือนเพ็ญ เดือนเวหา
มล้างเมลือง เหลืองอร่าม ช่างงามตา สติตอยู่....คูนภา....มานมนาน
จันเจ้าเอย..เคยเห็น..เป็นประจำ วยเด็กสนุก...รูกล้ำ..นำผลหวาน
เนื้อสีเหลือง เรืองเรื่อ เมื่อได้ทาน ของชาวบ้าน ย่านใกล้ สบายท้อง
จันท์เจ้าขา ข้าขอ อัยารอริ ส่งให้ที ที่อยากได้ ให้สนอง
ผลจันสุก ผิวเหลือง เรื่อเรื่อรอง ดุจดั่งทอง ทาทาบ อาบเอาไว้
นีกย้อนกาล ผ่านมา คราววัยเด็ก ตัวยังเล็ก กระจิริด จิตสดใส
เฝ้าคอยยล ตันจัน ทุกวันไป ยืนสูงใหญ่ ใบช่อม เป็นพุ่มโต
ยังจำได้..ไม่ลืม..แสนดีมด้า กัดผลย้า...รำพึง....ซึ่งสุขโข
ค้อยเขยื่อน เคลื่อนร่าง อย่างเฉโก จันถุงโต หัวโผวัง ดุจลิงไพร
จันหน้ไม้ป่า ค่าสูง กว่ายูงยาง ประโยชน์ช่าง มากเหลือ เชื่อถือได้
สรรพคุณ กุลเกือ เอื้อชาวไทย ใช้เป็นยา..สมุนไพรว..ให้ผลดี

ระรวยริน กลิ่นหอม น่าอดมดม   หาใดเทียบ เฉียบฉม สมสุขศรี
เหลือเนื้อไม้ ลายละเอียด ละเมียดมี   พบเห็นได้ ในพงพี ที่ห่างไกล

แจ่งประจักษ์ มากค่า น่าอัศจรรย์   แก่นไม้แน่น หอมจัด ถูกคัดไว้
เพื่อพิธี พระบรมศพ ขนบไทย   ของราชวงศ์ พระทรงชัย ใช้กันมา

โกวิท ธีรวีโรจน์

อันดอกจันทน์ใช้ดอกไม้ในตำรา   แต่เป็นชื่อเครื่องยาเจ้าข้าเอ๋ย
ใยจึงเรียกดอกจันทน์นั้นงเลย   เคลียร์ฉลยดอกจันทน์นี้มีที่มา

จันทน์เทศหรืออีกชื่อคือจันทน์บ้าน   หรือเรียกขานลูกจันทน์เหมือนกันหนา
เมล็ดนั้นเรียกลูกจันทน์ใช้ทำยา   เยื่อหุ้มเมล็ดสีแดงจ้า..เรียกดอกจันทน์

ดอกจันทน์นั้นกลิ่นหอมชวนอดมดม   มีรสขม เผ็ดร้อน ฝาดเพื่อนั้น
เป็นเครื่องยาสมุนไพรจากลูกจันทน์   สารพันดอกจันทน์นี้มีสรรพคุณ

ใช้รักษาอาการลมวิงเวียน แก้กลิ้นเหียน อาเจียนเวียนหัวหมุน
แก้ลมจุก ท้องเฟ้อ เลอนะคุณ ต้มสมุนไพรมะขามคณาการ

อีกมากมายใช้ดอกจันทน์ทำเป็นยา ทั้งบำรุง รักษา ย่อยอาหาร
ทั้งปวดเข่า ข้อกระดูก ทุกอาการ ชงดื่มทานคลายหายได้ผลดี

ดอกจันทน์ใช้ดอกไม้จำไว้หนา ดอกจันทน์เป็นเครื่องยานาน้องพี
ดอกจันทน์คือเยื่อหุ้มลูกจันทน์สีแดงดี เปลี่ยนเป็นสีเหลืองหรือเนื้อเมื่อตายเฉา

แต่จันทน์หอมดอกนี้ที่แท้ใช่ เป็นดอกไม้ในวรรณคดีมีสีขาว
ออกเป็นช่อสวยยิ่งกิ่งดอกยาว กลีบดอกขาวเหยือกน้ำงามรูปพรรณ

ต้นจันทน์ไม้ดีมีมงคล มีลำต้นสูงโปร่งโล่งปานนั้น
เนื้อไม้หอมรวยรินกลิ่นไม้จันทน์ เป็นไม้พันธุ์ชั้นสูงนักมักใช้ทำ

ไม้จันทน์หอมมักนิยมมาชมใช้ ทำดอกไม้ในงานศพโศกซำ
ทำกาละแม แก้วส้วฝาน้ำหายดำ อิกยังนำไปทำยารักษาอาการ

เนื้อไม้จันทน์ดีแน่ใช่แท้ใช่ แก้กะหายอ่อนละเหี่ยเปลี่ยใจจ้าน
โรคโลหิตเป็นพิษก็ควรทาน ถ้าน้ำมันเนื้อไม้ใช้บำรุงหัวใจ

จตุพร สุวรรณปากแพรก

พระจันทร์แรมหนึ่งค่ำรำพันมา
ส่งภาษาราตรีที่ปลายสวน
ลมทะเลเหมะพร้าวคร่ำครวญ
คะนึ่งหวลข้ามฟ้ามาหาเธอ

เอี่ยมศรี พงศ์พรรัตน์

จันทร์กระจ่างฟ้าพนาอร่ามยามคืนค่ำ เยือกใจฉ่ำลำนนำหวีดจิ้งหรีดร้อง
สำสัตรุกู่หาคู่อยู่แช่ซ้อง ล้วนสอดคล้องครรลองของไพโรคาม

หนึ่งทะมึนยี่นต้นลั่นเลอเด่น ทาบแสงเพ็ญเห็นพุ่มยอดสอดแสงงาม
จันทร์...ไม้ใหญ่ผลัดใบในป่าสยาม ใบเดี่ยวสลั้ววับวามยามต้องลม

ดอกเล็กขาวพราวช่อคลอยอดปลาย ล้าเฉิดฉายคล้ายรูปเหยือกเยือกเย็นฉม
ผลแห้งคู้คู่กระสวยสำรวยชม สูงคุณค่า่นานิยมสมุนไพโร

เคียงเขาหินปูนพูนเพิ่มเสริมพนา จวบถึงครามาเย็นตายกลายหอมไซร์
เนื้อกระพี้สีขาวพราวแกนน้ำตาลใน เลื่อยกบไสได้งายคล้ายนิมิตพา

ผลิตดอกไม้จันทร์สรรนำใช้ทำหวี หีบใส่ผ้าที่มีหอมกลิ่นถวิลหา
ใช้บำรุงหัวใจให้คืนกลับดีมา กระจายน้ำคลาดคลาลาอ่อนเพลีย

จุงช่วยกันพิทักษ์รักษาในป่าไว้ ทั้งปลูกให้ได้ดำรงวงศ์ไม่เสีย
ล้นคุณค่าพฤษภามาช่วยเชียร์ คงรายเรียท่วถิ่นแผ่นดินทอง

กุศล คำเพราะ

มวลแก่นไม้เนื้อใหญ่ในกลางป่า ล้วนนานาต่างพันธุ์นั้นหลากหลาย
ไม้ค่าลำป่านี้นี้มีมากมาย เถาวัลย์สายแขวนห้อยย้อยลงดิน

ต้นจันทน์หอมรักษาไว้ไม่หายาก ประโยชน์มากมองเห็นเป็นทรัพย์สิน
ตั้งของสูงเฉกเช่นเหมือนเพชรนิล ตามเขาหินพบได้ไม่มั่งคณ

อันไม้จันทน์สูงใหญ่ขึ้นในป่า ถิ่นที่มาพบได้ไม่ฉงน
ด้านตกออกเฉียงใต้เป็นไม้ทน ไม้ผ่อนปรนของต้องห้ามตามตำรา

ดอกสีขาวช่องามตามปลายกิ่ง มีกลิ่นหอมรวยรินชื่นนาสา
ผลมีปีกรูปกระสวยดูงามตา เปลือกใช้ทำหีบเสื่อผ้าดอกไม้จันทน์

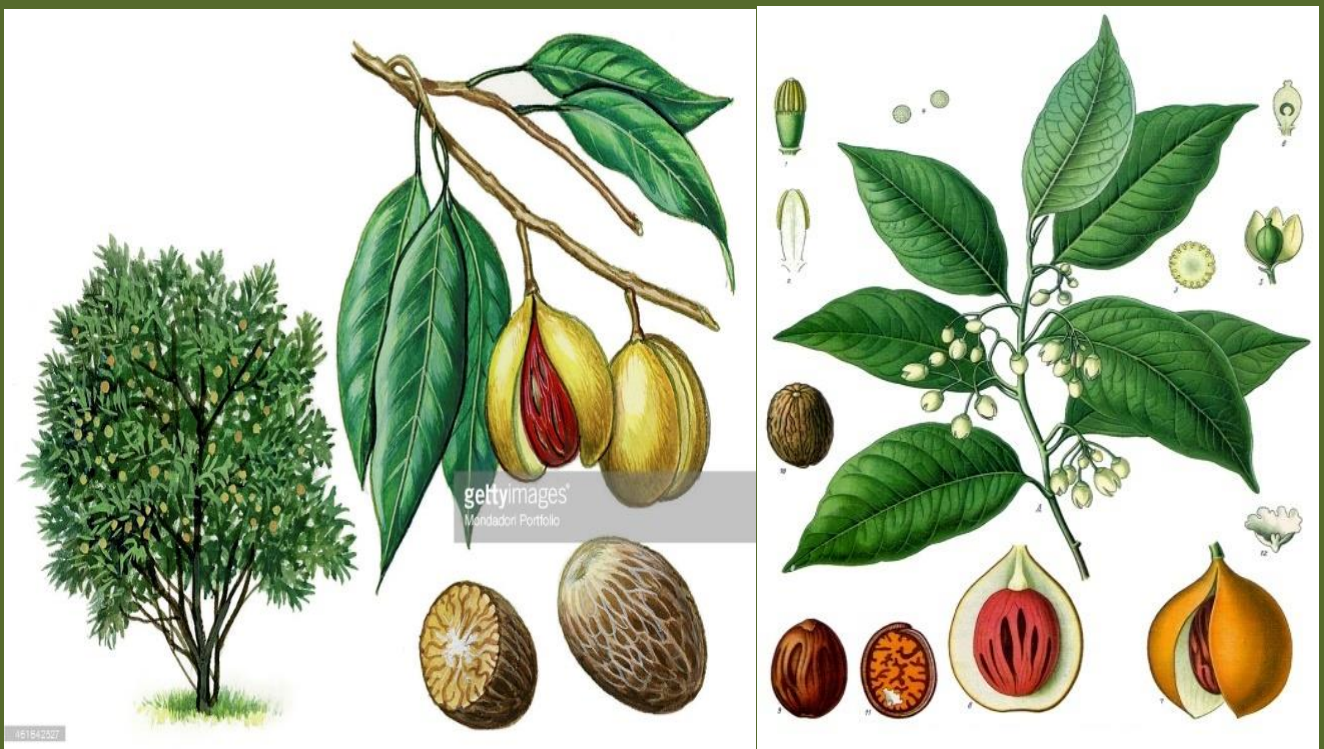
ไม้ตายเองข้อดีมีกลิ่นหอม ได้ดมดมกลิ่นอวลชวนให้ฝัน
ใช้เป็นยาบำรุงหัวใจได้เช่นกัน เนื้อไม้นั้นใช้เป็นยารักษากาย

อันต้นจันทน์ไม้ชั้นสูงมุ่งนำโชค ต้องโฉลกนำมาใช้ได้หลากหลาย
พระราชพิธียามเสด็จฯชีวิตวาย ดอกไม้จันทน์แทนกายถวายลา

เห็นประโยชน์ต้นจันทน์นั้นแสนมาก ใคร่ขอฝากดูแลและรักษา
อนุรักษ์กันไว้ไม่ร้างรา ทรัพย์สินล้ำค่าน่าภูมิใจ

อัญชลี ณ เชียงใหม่

ดอกจันทน์ จันทน์เทศ จันทน์ปาน
นำมาทำเครื่องยาตำราไทย

หรือจันทน์บ้านที่เราใช้มาชานไช
สรรพคุณใช้บำรุงโลหิตและขับลม

ทั้งท้องร่วง บำรุงกำลัง บำรุงธาตุ
แก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ คลื่นไส้ได้เกลียวกลม

แก้ปวดข้อได้ฉกาจและเหมาะสม
นำไปผสมกานพลูผักชีล้อมแก้ธาตุพิการ

นอกจากนี้นำไปทำยาสามตำรับ
ยาหอมเทพจิตร ยาหอมนวโกฐิแก้อาการ

แก้ลมตำรับยาหอมหลายสถาน
หน้ามืด ตาลาย ใจสะท้านแก้อาเจียน

อีกตำรับคือยาธาตุบรรจบ

รักษาระบบทางเดินอาหารไม่หันเหียน

สรรพคุณดอกจันทน์ตามที่เรียน

คนโบราณท่านเขียนไว้ให้ใช้กัน

จันทน์อีกจันท์หนึ่งนั้นจันทน์หอมนี้

เป็นไม้ที่มีกลิ่นหอมมากมหันต์

โดยเฉพาะแก่นมีคุณค่ามากอนันต์

ประโยชน์นั้นมีมากมายในงานราชพิธี

จันทน์หอมนี้มีชื่ออีกหลายชื่อ
หรือจะเรียกจันทน์พม่าก็ยังดี

นั่นก็คือจันทน์ชะมดจันทน์ขาวนี้
แล้วแต่ที่แล้วแต่ถิ่นจะเรียกไป

เป็นไม้ต้นผลัดใบขนาดเล็กถึงกลาง
เปลือกค่อนข้างเรียบสีเทาอมขาว

สูงระหว่างสิบถึงยี่สิบเมตรยังไหว

เนื้อไม้ละเอียด แข็ง เลื่อย ไสกบ ตบแต่งสบาย

ดอกเล็กเล็กสีขาวรวมช่อปลายกิ่งนั้น

กลีบดอกมีห้ากลีบไม่ติดกันแยกสยาย

ผลรูปทรงเหมือนกระสวยไม่ลาย

ปีกสามเหลี่ยมติดปลายผล หนึ่งปีก็มี

ประโยชน์นั้นโบราณถือเป็นไม้ชั้นสูง

กลิ่นหอมจรรุงใจให้สุขขี

นิยมใช้ในงานพระราชพิธี

ทำพระบรมโกศได้อย่างดีของกษัตรา

อานนท์ สรวิสูตร

